

APLICAREA PRACTICILOR DE VIAȚĂ ALE FILOSOFILOR ANTICI ASUPRA NOILOR REALITĂȚI IMPUSE DE PANDEMIE

Cristian ȘINDILĂ^{1*}

¹ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru Inginerie, Civilă și Cadastru, CIC-1901, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Cristian Șindilă, cristian.sindila@icg.utm.md

Rezumat: În pofida modificărilor ce au loc neconținut în viața socială, dar și în mentalitățile propagate de acestea, problemele esențiale ale condiției umane rămân aproape aceleași, sigur cu mici schimbări de accent. Cea mai acută problemă din ultimul an cu certitudine reprezintă pandemia de Covid 19, care reușește să schimbe unele accente ale vieții cotidiene, impunându-ne să generăm cele mai eficiente și sigure soluții. Făcând o paralelă între gândurile filosofului despre fericire și realitatea secolului nostru, putem spune cu certitudine că dreptatea este de partea înțeleptului, întrucât de cele mai multe ori dorințele și așteptările noastre depășesc cu mult resursele reale de care dispunem. Înainte de această criză de Covid 19 majoritatea oamenilor considerau fericirea rezultă din lucruri materiale, din acest motiv de multe ori ajungeau să neglijeze chiar și familiile, doar pentru a se considera ei împliniți și fericiți. Stare de bine se poate obține din amintirile plăcute sau din eșecurile pe care le-am avut și acum acestea ne-au dus spre momentul în care ne aflăm. În aceste zile de când o apărut această pandemie a apărut o nouă realitate și o nouă frică. Dat fiind faptul această boală Covid 19 poate duce la moarte, conduce la apariția fricii și a instinctului de supraviețuire și atunci ne confruntăm cu ceea ce se întâmplă acum. Uităm să ne bucurăm de fiecare clipă în care suntem alături de cei dragi. Important este ca omul să poată să asculte de rațiunea din interiorul său. Cât de mult nu am evolua din punct științific și cât de avansată ar fi transmiterea de informație oricum acest fapt nu ne va ajuta.

Cuvinte-cheie: fericire, Epicur, frică, moarte, oameni.

Din cele mai vechi timpuri, lumea se confruntă cu diverse situații problematice ce presupun prezența unor grade specifice de risc, din urma cărora evoluția omenirii și-a schimbat parcursul în istorie, schimbând modalitățile de a gândi și de a înțelege lumea. În pofida modificărilor ce au loc neconținut în viața socială, dar și în mentalitățile propagate de acestea, problemele esențiale ale condiției umane rămân aproape aceleași, sigur cu mici schimbări de accent. Din acest motiv este curios să urmărim modalitățile de abordare împreună ale acestor probleme în practicile de viață ale filosofilor antici.

Cea mai acută problemă din ultimul an cu certitudine reprezintă pandemia de Covid 19, care reușește să schimbe unele accente ale vieții cotidiene, impunându-ne să generăm cele mai eficiente și sigure soluții. Suntem convinși că în ajutorul nostru pot veni practicile de viață ale filosofilor din Grecia Antică. Am putea lua în considerație în acest caz concepția lui Epicur despre fericire. Gânditorul grec încearcă să clarifice posibilitatea acestei stări printr-o simplă schimbare de atitudine asupra impedimentelor ce ne îndepărtează de această stare de bine.

După Epicur cel mai important în viață este fericirea și aspirația continuă a oamenilor către ea. Dar ce este fericirea pentru Epicur? El ne explică că absența durerii este mai importantă, decât prezența plăcerii, și odată cu absența durerii apare o nouă formă de plăcere. După cugetările lui Epicur, atâta timp cât noi ca oameni nu avem dorințe mărețe și așteptări prea mari, atunci putem să considerăm că sufletul nostru este netulburat. Făcând o paralelă între gândurile filosofului despre fericire și realitatea secolului nostru, putem spune cu certitudine că dreptatea este de partea înțeleptului, întrucât de cele mai multe ori dorințele și așteptările noastre depășesc cu mult resursele reale de care dispunem.

Chiar și acum, la un an de la începutul pandemiei, ne aflăm, abia, într-o stare incipientă de asimilarea și înțelegere ale noilor realități. Pe zi ce trece presiunea revenirii la normal crește tot mai mult și cad peste umerii autorităților angajate în găsirea unor soluții viabile. Soluția propusă Epicur ar fi să obținem lesne binele din situația creată și să ne bucurăm de clipa prezentului. Iar acest lucru nu este atât de greu, parafrazându-l pe Epicur: „plăcerea este origine și țel al vieții fericite”, tot ce este necesar este doar să simțim plăcere acum și aici, din ceea ce avem la moment [1].

Trăim în condiții de pandemie care a reușit să ne schimbe viețile noastre într-o măsură sau mai mică. Înainte de această criză de Covid 19 majoritatea oamenilor considerau că fericirea rezultă din lucruri materiale, din acest motiv de multe ori ajungeau să neglijeze chiar și familiile, doar pentru a se considera ei împliniți și fericiți. Dar odată impunerea izolării obligatorii, pe de o parte am fost puși în situația în care să petrecem marea timpului acasă, fapt ce o produs pe alocuri o reevaluare a sensului familiei, iar pe de altă parte a statisticele raportează crește numărului de cazuri de violență în familie. În consecință Epicur ne sugerează că stările de bine se pot obține dintr-o sumă minimă de factori disponibilă în cea mai imediată actualitate din care ar rezulta nu neapărat o fericire bazată pe valori materiale, dar a unei fericiri sufletești despre care Epicur o plasează pe prim plan. Iar despre dragostea trupească el spune că „plăcerea iubirii nu aduce nici un folos; ne putem însă bucura de ea dacă nu dăunează”, [2] ceea ce ne demonstrează încă odată, că fericirea nu constă din ceea ce avem material sau fizic dar din ceea ce avem sufletește. Dacă ceea ce avem material dăunează conținutul sufletesc, atunci noi nu putem să ne considerăm fericiți. Chiar și acuma când tehnologia a ajuns la un nivel foarte mare de dezvoltare și putem doar cu un singur clic afla orice informație dorită. Dar este bine că avem acces la o gamă foarte largă de informație? Sau faptul că avem acces la acest flux imens de informație, ne face mai confuzi, din motiv că este mult mai greu de digerat valorile și semnificațiile acestuia. Iar starea aceasta de neclaritate nu poate fi asociată cu fericirea.

În schimb anticii ne învață și ne atrag atenția că nu atât informația, dar cunoștința pură contează, găsirea unui atitudini juste într-o lume care devine tot mai problematică. Iar făcând o analiză mai detaliată cu privire la aceste aspecte ajungem la concluzia că fluxul de informație livrat cu ajutorul tehnologie avansate este pur și simplu insuficient, pentru atingerea unei stări de echilibru - *ataraxia*. Prin urmare, este nevoie de formularea unor atitudini de valoare juste după situația, ce ar viza acest flux de informație. Iar formarea unei judecăți despre tot ce se întâmplă acuma ne-ar ajuta să nu fim atât de confuzi și am ajunge mai rapid la punctul de claritate maximă – fapt despre care filosofii antici ne relatează cu multă profunzime.

Alte concepții filosofice care invocă starea de fericirea au descrise în concepțiile lui Socrate, Aristotel, Empedocle, etc. De exemplu, în unele momente Epicur se apropie de Aristotel care a afirmat că „înțeleptul nu aspiră la plăcere, ci la absența suferinței” [3]. Stagiritul tinde să ne demonstreze, că fericirea consistă în amintirile pe care ni le oferă viața și cu cât ajunge tot mai în vârstă, cu atât fericirea pentru noi este tot mai diferită. Stare de bine se poate obține din amintirile plăcute sau din eșecurile pe care le-am avut și acum ne-au dus spre momentul în care ne aflăm.

În aceste zile de când o apărut această pandemie a apărut o nouă realitate și o nouă frică. Chiar dacă firea noastră umană are și așa o mulțime de frici, însă puțini din noi se întrebă ce este frica și de unde provine. Aceste întrebări sunt discutate din cele mai vechi timpuri de cei mai mari filosofi. Ce este frica? Frica este un instinct de auto apărare, care apare la ființele vii atunci când sunt supuse unor pericole ce le amenință existența. Dar pentru a analiza acest sentiment, în situația aceasta pandemică în care ne aflăm, o să apelăm la concepția lui Epicur.

O frică de care el a scris mult este cea față moarte. Firește, majoritatea oamenilor doresc să ducă o viață cât mai lungă în timp. Epicur a încercat să ne convingă prin fizica atomală, că noi nu vom putea niciodată să ne întâlnim cu moartea prin expresia *cât timp noi suntem, moartea nu este și când moartea este, noi nu suntem*. Înțelegerea acestui lucru contribuie esențial la bucuria vieții. Dat fiind faptul această boală Covid 19 poate duce la moarte, conduce la apariția fricii și a instinctului de supraviețuire și atunci ne confruntăm cu ceea ce se întâmplă acuma.

Mulți din noi au suferit sau au avut pe cineva care a fost contaminat cu acest virus, care a dus și la decese. Și am simțit toți pe propria piele această frică de a pierde persoane dragi. Dar aceste frici duc la ignorarea momentelor de bucurie pe care le avem acum la moment alături de aceste persoane dragi nouă.

Frica de a avea o viață scurtă și plină de suferință poate duce la o stare deplorabilă în care riscăm să nu realizăm mai nimic. Iar de când a apărut acest virus am uitat să trăim viața la propriu acum și aici, cu tot ce avem și cu tot ce nu avem. Uităm să ne bucurăm de fiecare clipă pe care o avem lângă cei dragi. Ca să ducem o viață cât mai plăcută și plină probabil ar fi binevenit să luăm în calcul sugestia lui Epicur de a cunoaște faptul că moartea este un nimic, iar asta ar trebui să ne facă viața mai plăcută. Această idee ne explică de ce nu trebuie să avem frică de moarte, moartea fiind ceva necunoscut, iar noi în mare parte încercăm să ne ținem cât mai departe de această zonă a necunoscutului. Dacă noi am conștientiza acest lucru am trăi viața fără frică și fără limite, ce sunt instaurate tot de noi [3].

Analizând comportamentul persoanelor, care au aflat că sunt bolnavi de unele boli, care le dau mici șanse de supraviețuire comportamentul acestora se împarte în două categorii: cei care intră în depresie și trăiesc aceste clipe cu tot mai multă frică de moarte și cei care aflând vestea proastă, își schimbă atitudinea și sparg frica, reducând-o la absurd, cei din urmă reprezintă un model demn de urma. Încearcă să-și învingă toate fricile, și nu se tem de necunoscut, neavând frică de necunoscut ei au cele mai mari șanse de a obține un echilibru spiritual. Epicur a încercat să ne ajute să trecem peste această frică, prin operele sale despre materie și despre fricile oamenilor, în care a încercat să deducă o rețetă a fericire omenești.

O idee filozofică care este foarte actuală, care pare a fi și o întrebare pusă și studiată de adepții școlii stoice în frunte cu Zenon este: Cum ajunge omul la acordul cu sine? Iar ideea acestora, era că omul poate ajunge la un acord cu sine, doar atunci când va trăi în acord cu natura cu universul. Zenon ne zice că cine acționează în acord cu sine, realizează astfel în sinele propriu natura, acela va acționa în același timp în consonanță cu legile cuprinzătoare ale cosmosului.

Pentru stoici, esența naturii nu este jocul atomilor cu arbitrarul lui lipsit de sens, dar este traversată de o viață exterioară. La ei exista un principiu activ al naturii care poartă multe nume: foc și suflu vital, dar și spirit, rațiune și soartă. Făcând o paranteză cu ceea ce se întâmplă acum, înțelegem că noi, ca oameni nefiind împăcați cu soarta, și încercând să mergem împotriva naturii și a universului vom duce la dispariția noastră ca ființe.

Datorită faptului că oameni doresc să descopere totul și să cucerească tot ce este necunoscut, duce la ceea ce distruge echilibrul din univers, care ar putea să ne joace o farsă foarte mare. Chiar și stoicii care erau cei mai mari susținători ai ideii că oameni sunt divini susțin că acest fapt nu le permite să se considere liberi. Ei au determinat conceptul libertății că *liber este doar unul, care este liber interior și care face doar ceea ce alege rațiunea sa*. Important este ca omul să poată să asculte de rațiunea din interiorul său. Și să procedeze în cel mai corect și rațional mod, fără ca acțiunile sale să încalce rațiunea sau limitele celor din jur, ceea ce este tot mai greu de amintit la oameni.

Oamenii fac parte din univers la fel cum face parte tot ce ne înconjoară, acționând după rațiunea și logica proprie. Cât de mult nu am evolua din punct științific și cât de avansată ar fi transmiterea de informație oricum acest fapt nu ne va ajuta. Atâta timp cât omul, nu poate să găsească fericirea în ceea ce are în prezent, nu se simte împlinit sufletește, și nu în ultimul rând nu depășește acele frici, care îi apar mereu în cale, el nu va fi împlinit cu el însuși.

Fiecare din filosofii antici au încercat să ne explice cum să găsim împlinirea interioară, deja depinde de noi ce vom alege. O alegere dintre a deveni împliniți spiritual și a învăța din trecut filosofilor sau de a încerca mereu să fim doar un muritor de rând, fugind mereu de moarte, temându-ne de necunoscut și de ce îl așteaptă în neștire.

Concluzii

Avem o singură viață, și depinde de noi felul cum o să o trăim și cum vom trece prin ea. Majoritatea din noi ne naștem la fel, și nu putem să schimbăm acest lucru, dar putem să schimbăm parcursul nostru prin ea. Alegem să fim ca toți cei din jur și să ne fie frică de a trăi fericit, făcând ceea ce ne place sau alegem să stăm închiși și feriți de tot, doar pentru a duce o viață mai lungă. Această pandemie care s-a năpustit asupra întregi oameniri este și ea o încercare a vieții și un prag al fericiri, doar cei care vor ști să caute fericirea, acum e timpul să trăim, nu să credem, și vom trăi fericiți. Cum zicea și Epicur că fericirea este atunci când aflăm că moartea este un nimic, și nu ne mai este frică de ea. Viața continuă și după aceste momente de frică de criză, doar trebuie noi să o trăim frumos

Referințe:

1. Pe scara de jos a filozofie de Wilhelm Weischedel pag [51]
2. Pe scara de jos a filozofie de Wilhelm Weischedel pag [51]
3. Etica Necomahică de Aristotel